

In tisučerno glas doní:
To je *drakon!* poglejte vsi,
Ko nam je čede z varhi davil;
Ta vitež mu je rabo vstavil!
Veliko družih je pred njim
Se v bor podalo z besam tim,
Nobeniga nazaj ni bilo;
Junaku takim gré plačilo!
In k samostanu truma spè,
Kér Svetivanoreda ude,
Špitalne sluge, mojster je
V sodišè združil brez omude.

In mojstru žlahtnimu junak
Ponižno se približa jak;
Za njim pritisne ljud kričaje
Shodiša krog napolnováje.
In un začnè in rèče prost:
„Sim spolnil vitežko dolžnost!
Dežele strah in kvar, pozôja,
Je vbila hrabra desna moja.

Slobodna pot je zanaprej,
Pastir na pašo ženi čede,
Po skalostezi romar zdej
K svetišu brez bojezni grede“.

Alj oistro ga pogleda knez
Rekoč: „Ti si junak zares;
Pogum je konjku čast in slava,
In duhu tim si priča prava;
Pa prvi dolg, povej, kaj je
Vojsaku vere Kristove,
Ki križa znak na persi vzame?“
Vse krog o tem bledeti jame.
Dostojno un v odgovor da,
Oblije barva ga sramljiva:
„Pokoršina dolžnost je ta,
Po kateri križa vreden biva“.

„In to — pristavi mojster — ti
Do žive kite ranil si;
V prepir zabranjen po postavi
Si se podal po lastni glavi“ —
(Dalje sledí.)

„Gospod, nej vse ti prej povem,
Un rèče, — sodi me potem,
Kér píčno spolniti povelje
Sim mislil in naroda želje.
Jez brez premislika v pomor
S pošastjo divjo nisim planil;
Umetno prigrotovljen bor
Je v bitvi zmago mi nakanil.

„Vojsakov reda tega pet,
Pobožnosti in vere cvet,
Je že poguma žertva bilo,
Tedad zabranil si borilo.
Alj meni grudita život
Nevolje ost, in svaj pohot,
Clo v sanjah polnoči pokojne
Opazim se v sopehu vojne;
In kér o zori juterní
Nadloge nove razodenem,
Me britka žalost obletí,
In bor z drakonam urno sklenem“.

Kmetovavci na noge!

Dva huda sovražnika letas vašimu drevju žugata. Ako ne boste s svojo družino vred pridni, vam bo sadja za jed in za prodajo manjkalo. Ta dva sovražnika sta: gosence in kebri — obojih je, kakor se kaže, letas grozno veliko.

Gosenčne zalege ni mógla letašnja mehka zima clo nič zatreti: vaša pridnost mora tedej to storiti, kar nista storila zimski mraz in mokrota. Po nekterih drevesih je toliko gosenc viditi, de je vse černo.

Nikar se ne obotavljajte; nikar ne poprašujte po družih pomočkih: samó vaša pridna roka vam zamore pomagati. Na vas je zdej vse ležeče. Gorjé pa tistimu, ki ima zanikerniga soseda, ki enaciga dela pri svojih drevesih ne opravlja, marveč s pipo v ustih in roke v hlačah okoli dreves hodi, požrešne gosti ogleduje in — kolne.

Vsak naj stori, kar njemu gré, sicer bo priden gospodar svoje drevesa trebil in trebil, pa vunder ne bo gosenc ne konca ne kraja, kér se bojo preselovale iz sosedoviga verta neprenehama v njegoviga.

Dokler so gosence v celih gručah skupej, jih je lahkó pokončati; to pa ne bo dolgo terpelo več, ampak večidel so se že razlezele po drevji in njih pokončanje je že bolj sitno in zamudno.

Priden gospodar naj tedej

1) dan na dan pazljivo vse svoje sadno drevje pregleduje, ali če vsiga sam pregledati ne more, naj izročí to delo svojim pridnim otrokam ali pa skerbniemu hlapcu, ki ima dobre oči, de tudi na visokim drevji v zavitim perji, po mladikah in po deblu gosenčno zalego zapazi. S kratkovideži ali slabovideži mu ne bo nič pomagano. Otroci imajo dobre oči, so tedej za pregledovanje dreves práv pripravi in se po tem takim že od mladih nog teh potrebnih kmetijskih opravil vadijo. Kar koli je bilo na drevesu gosenc zapaženih, naj se

2) pokončájo. To se pa takóle stori: Če se gosence še niso po drevji razlezele in so še po vejah v kepah skupej, odreži vejo in zalego do dobriga, poceptaj ali pa na ognji sožgi. Na visocim cvetečim drevji se veje ne morejo z rokami doseči; za take drevesa naj si kmetovavec priveže vertne škarje na konec dolziga kola takó, de je ena škarnica terdó na kol privezana, na drugo naj se pa vervica (štrik) priveže, ktera je s kolam enako dolga in škarnici zapira in odpira. S

pomočjo takó napravljenih škarjic se lahko vejce z gosenčno zalego odščipnejo. — Če so se pa gosence že po drevji razlezele, vsak večer pozno in zjutraj zgodej, ali pa v deževnim merzlotnim vremenu potresi veje, de bodo gosence odpadle; okoli drevja pa kakšin pèrt pogerni, de jih vjameš in pomoriš.

Tudi kebrov bo, kakor se kaže, letas dovelj. Vsakimu — pravijo gosp. Pirc — je znano, koliko škode kebri s pokončanjem cvetja in mladih peresec drevji storé in de v hudim kebrovim leti hrast, kostanj, oreh in druge drevesa blizo do Kresa gòle ostanejo. Berž ko so kebri spomladi sparjeni, in rodovitni storjeni, kmalo v zemljo zlezejo in veliko zalege storé, iz ktere po sončni toploti oživljeni červi pridejo, in se po zemlji na vse kraje razlezejo. Ti beli červi, ki jih vsak pozná, tri leta v zemlji živé, predenj se v leteče kebre spreminijo, in grozno veliko škode storijo, kér spodjedajo ne le žita in drugih zeliš, ampak tudi ogledajo in spodjedó cele korenine mladim drevescam, de se morajo posušiti. Zatorej je dobro, de se leteči kebri, berž ko se prikažejo, kar koli je moč pokončajo. Skerbno jih tedej vselej zjutrej zgodej, dokler so okorni, z drevja tresi in v posode pobiraj. Potem jih popari ali v vodi vtopi, in cvetlice z njimi pognoji, ali pa strohljene okoli mladih drevesc potresi, in čuda lepó bodo rastle.“ — Práv koristno je tudi, če se mrtvi kebri s perstjo in apnam zmešajo in za gnoj porabijo. — Kebre racam in kokošim zobati dajati, se je po novih skušnjah škodljivo skazalo.

Gospod Dr. Orel so že v letu 1843 v 9. listu Novic oznanili, de se zamore iz kebrov tudi dobra mast za kola mazati napraviti, takole: Vzemi 2 velika lonca; večiga do verha zakôpaj v tla, manjšiga pa napolni s kebrí; ga pokrí s takó gosto drateno mrežico, de kebri skozi ne padajo, in ga povezni verh prazniga, ki je v tleh zakopán. Potem se napravi oginj okoli lonca, ki je s kebrí napolnjen; oginj jih umorí in jim mast v spodnji lonec zleče. — Gospod Šmid pravijo, de se po tem takim iz 12 bokalov kebrov dobí 3 bokale kolomazila.

Tako ravnanje ni terpinčenje žival imenovati, ampak je potrebno delo, škodljivih merčesov se z dobičkam znebiti.

Kmetovavci! na noge tedej, de vam ne bojo škodljivi merčesi sadja in dreves pokončali. Pomočke véste, gotovi so in le vašim rokam, vaši pridnosti izročeni. Tode — še enkrat jo rečemo: gorjé tistimu, ki ima zanikerniga soseda, ki

na svojim vertu zatiranje gosenc v nemar puša. Ravno to velja tudi od kebrov, ktere zamorejo le cele soseske nekoliko vžugati. Dr. Bleiweis.

Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam.

(Nadalje.)

§. 17. Mnogoverstni drugi gázi.

Klór, obstojni del kuhinske solí in mnogih drugih reči, se tudi ne da v čistim stanu drugači pokazati, kot v podobi belkastorumenkljastiga in skozividljiviga gáza, v katerim, desiravno mnoge reči kot v kislogázu goré, vender dihati ni mogoče. Tak gáz pokonča berž vse rastlinske farbe, torej se da platno in papir z njim práv na hitra vbeliti; če se pa tako belenje s posebno skerbjo ne ravna, razjé klorogáz tudi platno in papir, de sta malo časa terpeča. Zavolj razjedljivosti tega gáza je tako hitro vbelenje pri skerbni nemških gospodinjah ob vso vero prišlo. — V stanicah, kjer ljudje na kužnih boleznih ležé, razjé in pokonča klorogáz, ko se ga kaj naredí, vse iz bolnika spuhtene in v zraku stanice plava-joče kužne drobtince, po katerih bi zamogla bolezin zdrave nalezti. Prav bi bilo v tacihi okoljshinah si ga kaj v lekarii kupiti, in z njim po zaprosenim uku *) ravnati.

Najdejo se okoli po svetu mnoge močno žep-léne dežele, v katerih žeplo rudo kopájo, in iz nje v razbeljenih pečéh žéplo cedijo; žéplo je tudi večkrat zedinjeno z mnogimi rudi, je obstojni del, pa v majhni primeri vsih žival in rastlin, samó se v gáz ne spremeni. S kislicam zedinjeno da žéplenokisligáz, kateri pa ni obstoječ, zakaj berž vode iz zraka na se potegne, in se povodí; tacimu pravijo: žéplenokislôba ali hudičev o-lje; to je neka na oči vódi podobna, močno raz-jedljiva in strupena réč.

Žéplo se zedini z vodencam v bolj stanovitén, in takó imenovani žeplovodenigáz. Taki gáz se naredí tudi v želodcu in čevah, in gre kot veter iz človeka in mnoge živali; kér je lohák, pride precej do nosa. Kar nam koli pri kakim gnjienji smerdí, je tudi žeplovodenigáz, ki se pri gnji-jenji odločva. Takó tudi v žeplenih toplicah raztopljen gáz iz njih puhti, in deleč okoli smerdí. Pri tacihi toplicah se tudi ta gáz, kadar na dan pride, razkrojuje, vodenc zedinovaje se s kisl-o-gázam zraka, postaja voda, žéplo pa pada na dnò, in nareja žeplo blato, v katerim se marsikteri kópljejo, od svojih bolezin ozdraviti se.

Fósfor je močno vnemljiva reč; če ga z terščico ali nožicem podergneš ali pogladiš, ti to pričo zagorí; če v tami kaj z njim na zid zapišeš, se ti bo svetilo, de boš lahko bral. S kislicam zedinjen da fósforokislôbo, z vodencam pa fós-forovodeni gáz. Ta gáz je nar vnemljivši od vsih znanih reči na svetu. Ko bi fósforovodeni gáz v mehurčikih skozi vodo spušal, bo slednji mehur-čik, kadar na verh vode v zrak pride, sam od sebe razpočijoč se vnel, in kot belkast dim se vzdignil.

*) Kupi v ta namen v likarii (apoteki) kake 2 lota kloroviga apna (Klorkalk) in ga dèni v primerjeno persteno skledico, postavi jo v stanico, po malim vode na-nj polivaj in ga večkrat s terščico pomešaj, de bo gáz iz njega po stanici puhtil. — Enak pomoček se zamore tudi takóle napraviti: Vzemi v enako skledico 4 dele (postavim 1 lot) v štupo stolčene domače solí in vlij na-njo polagama 5 delov (postavim 5 kvintelcov) močniga hudičeviga olja. Tudi to zmes večkrat pomešaj, in očistil boš sprideni zrak svojiga staniša, v katerim je kak človek na kužni bolezni umrl.

Vredništvo.

Vse znane kosti so nasitene z fósforokislô-bo; kjer tedaj veliko zakopanih ljudi ali živine trohni, ali v kakim močirji mnoge reči gnjijejo, se nareja in odločva fósforovodeni gáz; kér je lahek, gré kviško, in v zraku sam od sebe zagorí. To so tiste ponočne lučice — čez dan se ne vidijo zavolj solnéne svitlôbe — ktere so že marsikteriga popotnika zapeljale, de ni ljudi ali hiš našel, kjer jih je po tacihi lučicah iskal, in zavoljo katerih so ljudje v nekdanosti veliko praznih vér imeli. Tudi morje, kjer je bolj plitvo, in kjer več reči v njem sognije, je močno fósforasto; če se po noči z veslam ob-nj vdari, se močno zasvetli.

Vogelc se zedini z vodencam v vogelnovo-deni gáz; tak rad gorí, in nareja se v vodi, če kaj v nji gnjije. V velikih močvirjih se ga poletu preveč nareja, de so okolni kraji zlo nezdravi, kakor pri Mantovi. Ob potópih je na tavžente gojzdov in palúdov ali bičja z zemljo globoko zakritih bilo, ki so se v kamnitno voglje spremenili. Iz taciga voglja se odločva v globočinah vogelnovodeni gáz, in pride po luknjah na dan; ko bi ga pri taki luknji zažgal, bi zmirej naprej gorél, dokler bi ga ne zmanjkalo. Najdejo se tudi v globočinah zemlje cele, po več milj dolge in široke in po več sto čevljev globoke lege kamnate solí; iz take solí zamore v posebnih okoljshinah veliko čistiga vo-denogáza odločvati se, in ko bi ga, kjer na dan zvira, zažgal, bi neprenehljivo gorél.

(Dalje sledí.)

Še nekaj od mizariskiga in tesarskiga lesa.

(Nadalje.)

Pravi čas les posekovati.

Veliko je ležeče na pravim času za posekova-nje lesa, še več pa na pripravljanji pred in po posekovanji. Ljudje večidel mislijo, de bi bilo nar bolj ob zimskim času les poderati; — to je kriva misel.

Veči del tesarjev, pa tudi nekteri borštarnji zimski čas za posekovanje zató nar bolj obrajtajo, kér po zmoti mislijo, de vsa sočnost dreves pozimi iz debla v korenine potegne; nekteri od natore lesa clo nič ne vedó in brez prave vednosti po stopi-njah svojih staršev stopajo, ki se tudi niso nikdar pečali, take reči na tanjko zvediti.

Če tedej kdo temu ali unimu resnico pové, se mu mladost posmehuje, stari pa, ki se svoje ne-rodne terme svojoglavno derzé, take poduke po svoji slaboumnosti zaničujejo in ga novovedeža očitujejo.

De sočnost dreves pozimi iz debla v korenine ne potegne, se skazuje že iz tega, postavim: če drevó pozimi posekaš, in ga hočes ogoliti, kaj ne de ti golenje ne gré od rok? zató ne, ker se je sočnost drevesa že vmirila in zgostila, ali kér sok spi. Podereš pa drevó še le spomladi, to je o tistim času, kadar sok po gorkoti zopet oživi, ga boš lahko ogolil. Natora sama nam kaže, de bi bilo nar bolj ob času sočnosti *) les posekovati, kér je spričano, de se les v sočnosti nar ložeje obde-lovati in za prid pripravljati da.

*) Gosp. L. Trautmann nekdanji c. k. učenik kmetijstva na Dunaji poterdi kar sim ravno svetoval, rekoč: „Zu welcher Zeit die Schlaghölzer gehauen werden sollen, ist eine der wichtigsten Fragen, über welche aber die Meinungen verschieden sind. In den ältern Zeiten war man meistens für den Herbst- und Winterhieb; die neuern Forstverständigen erklären sich aber fast durchgängig für den Saffthieb im Frühjahre, wenn die Knospen schon anschwellen“. 2. Band. 2. Aufl. S. 305.